

OBSAH

- 9 Úvod
- 15 **I. Předmět zkoumání: institucionální město**
Individualita měst. - Přístup různých oborů k bádání o dějinách měst. - Místo archeologie. - Pokusy o definici města a jejich nezdar. - Pokusy o určení znaků města. - Městské zřízení a jeho složky: svoboda, mír, právo, ústava na korporativním základě. - Povýšení na město a změny s ním spojené. - Zdomácnění městských institucí na Moravě a v Čechách. - Institucionální město. - Centralita měst. - Malá města a přechodné typy mezi vsí a městem. - Nevýstižnost označení „městečko“. - Udělení městského statutu výhradním právem panovníka.
- 47 **Exkurs: Města v listinách přemyslovské doby**
Okruh listin se zprávami o městech. - Vydavatelé listin svědčících o městech: panovník, instituce církevní, světští pánové měst, jiný subjekt mimo město, město jako korporace, rychtář, jednotliví měšťané, instituce usídlené ve městě. - Příjemci listin svědčících o městech: město jako korporace, rychtář, jednotliví měšťané, církevní instituce ve městě, vrchnost církevní, vrchnost světská, jiný příjemce. - Další účast měst v listinách svědčících o městech: svědectví, pečeť, kanceláře a písaři, právní jednání měšťanů v listinách jiných subjektů, jiná účast měšťanů.
- 67 **II. Terminologie**
Proměnlivost termínů svědčících o městech. - Obtíže jejich interpretace. - Nutnost sledování časových vrstev a zeměpisného rozšíření. - Označení sídlišť: *villa, vicus, locus, burgus, oppidum, urbs, municipium, civitas, forum*. - Označení osob: *civis, burgensis, habitator, incola, urbanus, oppidanus, civitatis, locanensis, locanus, homo*.
Dodatek: německé výrazy v městských listinách.
- 113 **III. Zakládací akt**
Povýšení na město v pravomoci panovníka. - Vznik města v součinnosti pána a měšťanů. - Právní povaha zakládacího aktu. - Získávání pozemků pro zakládaná města. - I ke vzniku nekrálovských měst nutné svolení panovníkovo. - Nejstarší města před r. 1253 jen na půdě královské. - *Locatio* a úloha lokátorů. - Právní vzory pro zakládaná města. - Malý počet zakládacích privilegií. - Příjemci zakládacích listin pánové nekrálovských měst nebo lokátoři, nikdy královské město jako korporace.
- 135 **IV. Městské právo**
Městské právo v technickém smyslu zahrnuje jen okruhy práva v kompetenci městských orgánů, ne tedy celý komplex práv upravujících postavení města. - Kupci a právo kupecké. - *Ius fori* a jeho významy. - *Ius civile*. - *Ius iudicii*. - Směry přejímání měst-

- ských práv a začátky právních okruhů. - Obvod platnosti uvnitř města a význam hra-
deb. - Kolize městských soudů s vrchnostenskými. - Dosah práva města na příměstské
vsi a tvoření weichbildů. - Arestační právo měšťanů vůči jejich dlužníkům. - Privilegia
pro více měst.
- 175 **V. Záruky hospodářské prosperity**
Městské hospodářství. - Řemeslo. - Horní města. - Právo milové. - Povinné směry cest. -
Právo skladu. - Venkovské majetky měšťanů.
- 195 **VI. Trh**
Jsou trhy předchůdci měst? - Dálkový obchod a blízký trh. - Trhový regál a proměna vol-
ných trhů v právní. - Místa trhů a jejich povolování. - *Forum, forensis. - Villa forensis.* - Tr-
hový mír. - Trhové soudnictví. - Výroční trhy. - „Obchodní dům“. - Doba konání trhu. -
Trhy a církevní svátky. - Trhové kostely.
- 225 **VII. Správa**
Rychtář. - Lze ze zprávy o rychtáři usuzovat na existenci města? - Zprávy o rychtářích.
- Městská samospráva. - V nejstarším období nedostatečné rozlišení mezi *iurati, consules,*
scabini. - Městská rada. - Městská obec. - Purkmistr. - Radnice. - Měštští písaři. - Počátky
městských knih.
- 253 **VIII. Soud**
Městský mír. - Důkazní řízení, postupné mizení ordálů. - Příslušnost místní. - Pří-
slušnost měšťanů před jejich soud. - Imunity z pravomoci městských soudů. - Právo
trestní.
- 265 **IX. Žebravé řády**
Klášter a město. - Usídlování žebravých řádů ve městech. - Dominikáni a františkáni
v našich městech. - Umístění jejich klášterů. - Kláštery místem konání porad a právních
jednání. - Spory s městy.
- 275 **X. Měšťanstvo**
Městská svoboda. - Práva a svobody. - „Městský vzduch osvobozuje“. Osvobozující účín
pobytu rok a den ve městě. - Výjimky a modifikace tohoto principu. - Stav v našich měs-
tech. - Pojem měšťanství. - Sociální zařazení měšťanů. - Rozvrstvení ve městech. - Patri-
ciát. - Jeho vzestup v krizových situacích. - Střední městská vrstva a počátky cechů. -
Pauperes. - Postavení žen. - Národnostní poměry. Němci ve městech. - Židé. - Měšťanské
svědectví a městská pečeť jako výraz svobodného postavení ve společenské hierarchii. -
Velikost měst a jejich centralita.
- 307 **Závěr**
- 309 **Zusammenfassung: Die Entstehung der Stadtverfassung in den böhmischen Ländern**
- 317 **Seznam zkratek**
- 319 **Seznam zkráceně citované literatury**
- 337 **Rejstřík místní**
- 343 **Rejstřík věcný**